GŁOS POMORSKI

Nr. 263 — Rok 4. (GAZETA POMORSKA) **Numer pojedyńczy 10 gr. (Numer niedzielny 15 gr.)**

Prenumerata miejscowa: Przy odbiorze w ekspedycji **1,80 Złp.** w agenturach miejscowych miesięcznie **1,85 Złp.**, przez pocztę przy zamówieniu przez ekspedycję naszą **2,05 Złp.**, wprost na poczcie lub u listowego miesięcznie **2,1 Złp.**, dla W. M. Gdanska 2,5 Guld. Gd. — pod opaską w Polsce **3,50 Złp.**, do Gdańska 4.00 Guld. Gd., do Francji 18 fr., (z wysyłką co 2-gi dzień 14 fr). do Anglji 5 shil do Stanów Zjednoczonych 80 cent. W razie nieprzewidzianych wypadków, jak strejki, przeszkody techniczne i. t. d. prenumeratorzy nie mają prawa żądania niedostarczonych numerów, lub zwrotu prenumeraty.

Rachunek bieżący: Bank Powiatowy Grudziądz, Bank Związku Spółek Zarobk., Danziger Privat-Aktienbank Gdańsk i Grudziądz, Bank Polski Grudziądz. — Konto czekow. Gdańsk nr. 2980. Konto pocztowe: Kasa Oszczędności, Oddział w Poznaniu nr. 201 193. Miejsce płatności wykonania Grudziądz.

Ogłoszenia z Polski. Wiersz wysokości milimetra w dziale ogłoszeniowym na stronie 8-łamowej 8 groszy w dziale reklamowym na stronie 1-3 łam. przed tekstem 60 groszy, wśród tekstu 35 groszy za tekstem 28 groszy dla W. M. Gdańska wiersz m/m. 8-łam. w dziale ogł. 0,10 Guld. Gd., wiersz m/m 3-łam. przed tekstem 0,66 Guld. Gd., w tekście 0,40 Guld. Gd., za tekstem 0,31 Guld. Gd., dla Niemiec dochodzi 50% nadwyżki, dla reszty zagranicy 100% nadwyżki. Za tłomaczenia 20 proc. nadwyżki. — Rachunki są natychmiast płatne. — Administracja nie przejmuje odpowiedzialności za terminowe umieszczenia ogłoszeń.

Rękopisów nadesłanych nie zwraca się.

Dyrektor przyjmuje od godz. 10-tej do 11-tej przed południem.
Redaktor Naczelny przyjmuje od godz. 11-tej do 12-tej w południe.

Redakcja i Administracja Groblowa 27/29. | **Grudziądz,** środa, dnia 12-go listopada 1924. | Telefon nr. **50 i 51.**

O układ Polski ze Stolicą Apostolską.

Rzym, 10. 11. (PAT.) Wyjeżdżający do Warszawy delegat rządu polskiego dla rokowań o konkordat prof. Grabski udzielił korespondentowi PAT. następujących informacji, które w sprawie swej misji: W licznym szeregu konferencji, które przez 6 tygodni odbywały się niemal codziennie z sekretarjatem kongregacji, omówione zostały wszystkie sprawy, dotyczące konkordatu. Konferencje te ustaliły podstawy, na jakich konkordat mógłby być zawarty oraz sprecyzowały stanowisko rządu polskiego i Stolicy Apostolskiej wobec spraw, związanych z zawarciem konkordatu.

Dnia 7 listopada prof. Grabski na 4-godzinnej konferencji z sekretarzem stanu kardynałem Gasparim omówił razultaty wszystkich narad. Dnia 8 listopada prof. Grabski został przyjęty na audjencji przez Ojca św. Po przybyciu do Warszawy prof. Grabski przedłoży rządowi szczegółowe sprawozdanie z dotychczasowych narad.

*

Rzym. Ojciec św. przyjął dziś nuncjusza w Polsce arcyb. Lauri'ego.

Co mówi generał Sikorski?

Warszawa, 10. 11. (PAT.) W odpowiedzi i na liczne zapytania ze strony prasy p. minister spraw. wojsk. gen. Sikorski udzielił następujący wyjaśnień PAT.:

Chwila obecna wysuwa cały szereg zagadnien pierwszorzędnej wagi, związanych bezpośrednio ze sprawą polityki Francji i Polski. Dość wspomieć o projekcie, podpisanym przez obydwa rządy w Genewie i zamierzonej w jego rozwinięciu konferencji rozbrojeniowej.

W tych warunkach byłem szczęśliwy, czyniąc za zgodą p. prezesa Rady ministrów i p. ministra spraw zagranicznych zadość serdecznemu zaproszenin francuskiego ministra wojny i udając się do Paryża.

Rozmowy tam prowadzone dotyczyły z jednej strony uzgodnienia poglądów na przystosowania istniejących pomiędzy nami a Francją stosunków, opartych pomiędzy innemi na trwałej żywotnej wspolnocie we wzajemnem bezpieczeństwie obu państw.

Cel ten okazał się tem łatwiejszy do osiągnięcia, że francusko-polsko przymierze wojskowe w całości służyło i obecnie służy do utrwalenia pokoju.

Między dalszemi sprawami znalazło się również zagadnienie budowy i fortyfikacji portu w Gdyni.

Jest rzeczą, najzupełniej zrozumiałą, że rząd polski, mając trudności w Gdańsku, uzupełnia swój dostęp do morza, budując port handlowy w Gdyni. Nasza skromna marynarka wojenna znajdzie tam zupełną swoją bazę morską.

W sytuacji strategicznej korytarza gdanskiego byłoby lekomyślnością, gdybyśmy bazy tej nie ufortyfikowali. Oto dlaczego interesowałem się urządzeniami nowoczesnemi fortów francuskich.

Z przyjemnością mogę stwierdzić, że podczas tej wymiany myśli ujawniła się we wszystkich bez wyjątku sprawach niezachwiana nigdy wspólność ducha sojuszniczego i wspólne pragnienie pokoju, jakie ożywią Francję i Polskę.

Prezydent Rzeszy Ebert -- agituje na rzecz G. Śląska.

Berlin, 10. 11. (Pat.) Dziś rozpoczął się w Berlinie obchód t. zw. tygodnia gornośląskiego. Z okazji tej prezydent Rzeszy niemieckiej i jego małżonka wydali przyjęcie, na które przybyli członkowie prezydjów organizacji Oberschlesischer Hilfsbund i Vereinigter Verband Heimattreuer Oberschlesier.

Pierwszy wygłosił przemówienie prezydent Prosko z Opola.

Odpowiadając na jego przemówienie prezydent Rzeszy niemieckiej Ebert oświadczył, że chętnie wita i popiera myśl tygodnia górnośląskiego, mającego na celu utrzymanie pamięci o G. Śląsku i udzielenie wybitnej pomocy Górnoślązakom.

Wciąż jeszcze boli nas zadana nam rana przez oderwanie tej części kraju niemieckiego - mówił Ebert. Bracia i siostry nasze, żyjące na tym tererie wierzą jednak że należą wraz z nami do wielkiej kultury niemieckiej i że o ile prawne zastrzeżenią w traktatach niemieckich na to pozwolą ją, przychodzimy im z pomocą i współczujemy ich losowi.

Historja, mowa, obyczajc pozostaną naszym wspólnym dobytkiem, którego nie mogą rozdzielić słupy graniczne.

Niemiecka część G. Śląska zawsze może liczyć na specjalną opiekę rządu Rządu Rzeszy i rządu pruskiego.

Myśli Górnoślązaków zwracają się w tej chwili do wszystkich ich współbraci, którzy podczas plebiscytu dali dowód swej wierności dla Niemiec - do członków Hilfsbundu i wreszcie wszystkich tych, którzy szerzą kulturę niemiecką i bronią jej.

Tydzień górnośląski - zakończył prezydent Ebert - ma za zadanie pogłębienie tych uczuć, które zdołały pobudzić siły twórcze i zjednoczyć naród niemiecki w jego górliwości do pracy i dążeniu naprzód z wiarą w lepszą przyszłość.

Tyle telegram. Słowa kanclerza Eberta wskazują nam na nasz obowiązek wobec Śląska.

Hiszpanja przed rewolucją?

Wiedeń, 10 11. (PAT.) „N. Fr. Presse" donosi z Paryża: Cenzura hiszpańska nie przepuszcza wiadomości zagranicę. Z tego powodu niema żadnych wiadomości o zamachu zbrojnych band na dyktaturę Primo de Rivery.

Dzienniki zamieszczają komentarze, opiewające, że jest nadzieja, że spokój będzie utrzymany. Wczoraisze dzienniki paryskie twierdziły, że Barcelona jest widownią krwawych starć między anarchistami a hiszpańskiem wojskiem regularnem. Doniesienia angielskie orzekają, że w Barcelonie bandy anarchistów zaatakowały kilka koszar i że został ogłoszony stan oblężenia. Wiadomości, które nadeszły po południu twierdzą, że napady band na koszary nie udały się i że spokój został przywrócony.

*

Paryż 10. 11. (PAT.) O sytuacji w Hiszpanji donosi „Echo de Paris", że na granicy hiszpańskie aresztowano 42 podejrzane osoby. Wszyscy podejrzani byli w posiadaniu broni i nie mieli legalnych papierów.

Nie pojadą przez Niemcy.

Warszawa 10. 11. (PAT). Rada Ministrów na posiedzeniu w dniu 10 listopada br. postanowiła złożyć Sejmowi Rzplitej Polskiej projekt ustawy, mocą której całe wychodźtwo za ocean kieruje się wyłącznie przez porty polskie na Bałtyku. Koncesje na przewóz wychodźców mogą być wydane linjom okretowym jedynie z zachowaniem powyższego warunku.

Rocznica rewolucji w Niemczech.

Berlin 10. 11. (PAT). Wczorajsza niedziela, będąca rocznicą wybuchu rewolucji niemieckiej przeszła w całym kraju spokojnie. Hittlerowcy próbowali w Monachjum demonstrować na cześć kolegów, którzy zginęli podczas zeszłorocznego zamachu. Policja rozproszyła manifestantów.

Mowa prezesa Klubu Ch. D. posła J. Chacińskiego nad expose p. premjera na plenum Sejmu dnia 4. XI. 1924 roku.

IV.

Nasza Policja posiada cały szereg braków niewątpliwie, nasza Policja na Kresach Wschodnich może nie zawsze stoi na wysokości zadania, jednakże wcale jeszcze nie jest tak w Polsce źle, ażebyśmy Polskę mieli dawać jako przykład państwa policyjnego. I już u nas w Parlamencie Polskim wyrobił się taki zwyczaj, że każdy mówca, który chce, ażeby jego mowa wyglądała radykalnie, musi kopnąć Policję, nie rzeczowa krytyka bardzo często, ale poprostu kopnięcie w kierunku tego organu, który jednak w każdem państwie, nawet państwie socjalistycznem, jest potrzebny, bez którego państwo istnieć nie może. I oto przypadkowo dostałem dane, jak się przedstawia niby ten zatarg Parlamentu z Policją. Więc naprzykład w ubiegłym roku było złożonych 217 interpalrcji, poświęconych całkowicie nadużyciem Policji. Z tego okazało się, że 150 z tych interpalacji jest zupełnie bezpodstawnych, a 70 tylko interpelacji słusznych. (Na ławach mniejszości narodowych wrzawa). Naturalnie, panowie macie na to jedną odpowiedź, na ławach siedzi Rząd, nie nasz, za które my nie bierzemy odpowiedzialności, a gdybym się tak zapytał, kto bierze za ten Rząd odpowiedzialność, to by wszyscy prawdopodobnie odpowiedzieli, że za ten Rząd nikt nie bierze odpowiedzialności. Dlatego ten Rząd kłamie w odpowiedziach na te interpalacje, nie mówi prawdy. Można stanąć i na tem stanowisku, ale wobec tego przychodzimy do zgubnego przekonania, że każdy prawie Rząd Rzeczypospolitej kłamie, bo jest niczyim Rządem.

A proszę Panów, jakżeż wygląda teraz spełniane swoich obowiązków przez tę policję? Oto w roku 1922 zginęło od kul bandyckich i noży 61 członków policji, w roku 1923 zginęło 47 członków policji, a w roku bieżącym zginęło 36 członków policji, a ci ludzie uzyskują za swoje takie pełne niebezpieczeństw funkcje: posterunkowy z rodziną — 150 złotych, komisarz — 300 złotych. Ci ludzie, którzy giną, to są przeważnie ludzie z rodzinami, których żony i dzieci pod kościół idą, kiedy oni giną w obronie porządku i ładu Państwa. A tymczasem Parlament nie może się zdobyć na rzeczową krytykę, tylko na kopnięcie tego, tak niezbędnego organu państwowego. Wynajdźcie Panowie wpierw inny system organizacji państwowej, bez policji, to wtedy będziemy uprawnieni negować zasadniczo organ tak niezbędny, jak policja. Uważamy, że obowiązkiem parlamentu jest istotnie rzeczowa krytyka policji, jest wkraczanie tam, gdzie są nadużycia, ale ta krytyka nie może uprawniać tylko do kopania. Tak samo, gdy chodzi o polepszenie naszych stosunków na Kresach, to niewątpliwie trzeba zmienić system, jaki był dotąd praktykowany, że się na Kresy wysyłało takich urzędników, dla których albo tu miejsca nie było, albo którzy mieli różne grzechy na sumieniu. Wysyłało się poprostu b. często odpadki i wybierki na Kresy. Tam powinni iść ludzie, którzy zdają sobie sprawę z obowiązków, na nich ciążących i którzy powinni być chlubą administracji na Kresach. Jeżeli tam się wysyła odpadki, to nic dziwnego, że tam takie stosunki musiały zapanować. Poruszano tu także kwestję ostatnich nominacji na Kresach w administracji. Jedni twierdzą zasadniczo, że nie można tam nominować wojskowych, że tam powinni iść administratorowie cywilni. Można się zgodzić, że nie jest zadaniem wojska administracja, wojskowi mają z natury swojego stanowiska zupełnie inne zadanie i istotnie należy podzielić te obawy, że jako wojskowi administratorowie, wojewodowie w generalskich mundurach mogą zbyt dosłownie, zbyt wojskowo rozumieć tam swoją misję.

Proszę Panów, gdyby jeszcze ci panowie generałowie — wojewodowie, istotnie się okazali genjalnymi administratorami, no to byśmy sobie musieli powiedzieć, że urodził się człowiek na wojewodę i administratora, a został generałem i to trzeba choć w późnym wieku poprawić. Najbliższa przyszłość pokaże, czy zarządzani

w tym kierunku wysłania tam ludzi, przeciw którym jedyny może być zarzut, że w administracyjnych zagadnieniach niedostatecznie się orjentują — może najbliższa przyszłość okaże, czy te nominacje były szczęśliwe i czy te nominacje spełniły to, czego po nich oczekiwano.

Naszą trudną sytuację wewnętrzną pogarsza jeszcze ta okoliczność, że przeżywamy ciężki kryzys gospodarczy. W bardzo dobrej mowie szczegółowo opracowanej p. poseł Michalski wyjaśnił, jakie to przyczyny wpłynęły na to, iż ten kryzys gospodarczy u nas tak się obecnie daje w znaki. Między innem wskazał na okoliczność, że zbyt szybkie prowadzenie nowej waluty i waloryzacji jest walna przyczyną tego trudnego stanu gospodarczego, w jakim się Polska dziś znajduje. Nie czuje się powołanym do analizowania tego trudnego i skomplikowanego zagadnienia gospodarczo-finansowego, ale wystarczy stwierdzić, dla zwykłego, przeciętnego krytyka, że już nam nic nie pomoże teraz zastanawiać się nad tem, czy waluta została wprowadzona zaprędko, czy zapóźno, bo mamy do czynienia z faktem już dokonanym i raczej stanowisko p. Michalskiego możnaby traktować jako zagadnienie teoretyczne. Złoty polski został wprowadzony, posiadamy go już w całem kraju, jest obowiązującym środkiem płatniczem i cały wysiłek, cała energja, cała wola narodu, Sejmu i Rządu musi być skierowana w tym celu, żeby go na tym poziomie utrzymać i żeby tego złotego na szwank nie narazić (Brawo). I dlatego ta dyskusja na ten temat może mieć bardzo ważne znaczenie historyczne i teoretyczne, ale praktycznego znaczenia nie posiada absolutnie.

Bardzo często też mówi się, że w Polsce za mało pracują, że kryzys gospodarczy, jaki przeżywamy, da się załagodzić jedynie bardzo prostem lekarstwem. Niech robotnicy pracują 10 do 12 godzin dziennie, niech robotnicy będą pozbawienie tych wszystkich socjalnych zdobyczy, jakie posiadają, a wtedy odrazu przesilenie gospodarcze przestanie u nas istnieć. Ja nie neguję wielkiego znaczenia, jakie na czynnik pracy w produkcji i długość dnia pracy dla samej produkcji. Ale tutaj należałoby kilka słów tak samo powiedzieć i o drugim czynniku, mianowicie o przemyśle naszym, ażeby się okazało, że istotnie w tem przesileniu, jakie obecnie przeżywamy przemysł nasz dużą odgrywa rolę i to rolę niezupełnie zaszczytną. Bo kiedy Niemcy w okresie inflacji, w tym okresie, Ruhrze bierny opór i kiedy dziesiątki tysięcy robotników utrzymywali umieli jednak wyzyskać ten czas i wprowadzić takie inwestycje i takie ulepszenia techniczne, że dzisiaj mogą stawać do konkurencji, ze wszystkiemi potęgami przemysłowemi Europy. Ja twierdzę z czystem sumieniem, że nasz przemysł tego złotego okresu inflacji w dostatecznym stopniu nie wykorzystał. (Głos na prawicy: Bardzo słusznie.) (Głos na lewicy: Za mało na grabił.) Nasz przemysł możnaby tu wprawdzie tłumaczyć i tą okolicznością, że przynajmniej jeśli chodzi o przemysł ciężki, nie jest on całkowicie polskim, jest tylko w bardzo małej ilości w rękach polskich.

List z Górnego Śląska.

Ruch gospodarczy na Śląsku się ożywia! — Poprawa w wielkim przemyśle. — Mimo „bezrobocia“ budują całe osady, koleje, wielkie gmachy, reguluje się rzeki itd. — Niedalekie wybory do rad miejskich i gminnych. — Działalność polskich stowarzyszeń kulturalnych w Katowicach.

(Od naszego korespondenta górnośląskiego.)

Katowice, 5. listopada 1924 r.

Mimo nader ciężkich warunków gospodarczych praca na Śląsku polskim wre, kipi szumem wezbranej rzeki. Wprawdzie mamy tu jeszcze około 32000 bezrobotnych, których utrzymywać trzeba z funduszów państwowych i ze składek publicznych, jest jednakże nadzieja, że przesilenie gospodarcze z czasem można będzie opanować. W przemyśle górniczym już je nieomal opanowano; obecnie wszystkie już kopalnie są w pełnym ruchu, jedynie tylko w hutnictwie sytuacja pozostała ta sama, to jest zmniejszenie produkcji z powodu zbyt wysokich cen surowców, jak np. rudy, sprowadzanej z Szwecji, drogich frachtów itp. Największy procent bezrobotnych składa się z hutników głównie zaś z robotników w zjednoczonych hutach Królewskich i Laury, gdzie z powodu uruchomienia kilku wielkich oddziałów pozbawiono pracy liczne tysiace robotników. Ale i tutaj spodziewać się można rychłej zmiany na lepsze, zwłaszcza, że rząd przyrzekł tym hutom większe zamówienia, głównie na szyny, zwrotnice, wagony i inny materjał kolejowy. Przemysł śląski zresztą powoli zaczyna już pracować o własnych siłach i myśli nawet o inwestycjach. Kopalnie polsko śląskie pod względem urządzeń technicznych co do nowoczesnych maszyn itd. dorównywują w zupełności kopalniom angielskim, francuskim i amerykańskim, dlatego też węgiel polsko śląski, zwłaszcza dzięki przedłużeniu czasu pracy w kopalniach, obecnie z powodzeniem może konkurować z węglem zagranicznym.

Gorzej jest jak wyżej zaznaczyłem, z hutami, które po części są już dość zużyte, jak n. p. huta Królewska i wymagają znacznych inwestycji na naprawę pieców, sprowadzenie lepszych maszyn itd. Lecz i tutaj właściciele hut poczynili kroki celem zmodernizowania swych olbrzymich warsztatów pracy. Tak naprzykład wielka huta Bismarka w Wielkich Hajdukach sprowadziła kilka olbrzymich, precyzyjnych machin najnowszego systemu i pobudowała nowe wysokie piece. Inne huty, chcąc zadość uczynić wymogom czasu, za nią zapewne w tyle nie pozostaną.

* * *

Odbiegłem nieco od tematu, gdy [illegible] ałem u góry o jakoby kipiącej obecnie pracy na Śląsku. Istotnie w innych gałęziach obecnie na Śląsku widać ruch większy niż kiedykolwiek dawniej. Zwłaszcza w budownictwie. We wszystkich miastach jak i większych gminach powstały w ostatnich miesiącach liczne spółki budowlane, które własnym kapitałem budują całe osady, składające się, jak naprzykład na południowej peryferji miasta Katowic z małych domów mieszkalnych w rodzaju will lub też budują wewnątrz miast wielkie domy mieszkalne, nieraz wspaniałe gmachy, mieszcząc na parterze a czasem także na 1 piętrze wielkie sklepy, banki i biura, a na wyższych piętrach mieszkania dla urzędników danego przedsiębiorstwa. W Katowicach obecnie wykończono pierwszy taki dom o 7 piętrach z windami i innemi nowoczesnemi urządzeniami.

W Mysłowicach powstanie kosztem 5 miljonów zł olbrzymie targowisko, na które złoży się szereg gmachów, jak olbrzymia hala targowa dla bydła (Śląsk otrzymuje bydło rzeźne z centralnej hali targowej w Mysłowicach!), hale dla innych towarów, rzeźnie z gotowalnią, giełdą z hotelem i kawiarnią i inne pomniejsze budynki. Targowisko to bezpośrednio połączone będzie z koleją żelazną

W licznych miastach i gminach województwa śląskiego podjęto także prace około budowy nowych szos i naprawy bruków miejskich i dróg, m. i. także i w Katowicach i Król. Hucie, przyczem setki bezrobotnych znalazło pracę i utrzymanie. Kosztem rządu i komun odbywa się także regulacja rzek na Śląsku, jak Wisła, Bystra i inne w powiatach cieszyńskim pszczyńskim, narazie na tych przestrzeniach, na których rzeki te w czasie odwilży wiosennej zazwyczaj występowały z brzegów i wskutek zalewania okolicznych włości wyrządzały wielkie szkody.

Pozatem buduje się w województwie śląskim kilka nowych torów kolejowych celem lepszego połączenia kolejowego Śląska z województwem poznańskim (z ominięciem t. zw. „korytarza“ niemieckiego przez Bytom), b. Kongresówką i Śląskiem Cieszyńskim. W tych dniach do użytku oddano kolej Chybie — Cieszyn, łączącą Górny Śląsk bezpośrednio ze Śląskiem Cieszyńskim, który należy do województwa śląskiego. Plany dyrekcji kolejowej w Katowicach idą jeszcze dalej. Do Bystrej i innych malowniczych wiosek górskich w Beskidach na Śląsku Cieszyńskim (z wyjątkiem Ustronia) kolej nie dojeżdża. Za zgodą ministerstwa i te miejscowości połączone zostaną z siecią kolei żelaznej, (narazie Bystra), co przyczyni się do zwiększonego ruchu wycieczkowego, w urocze góry Beskidu Śląskiego i spowoduje rozrost i rozkwit tych przez nature tak bogato wyposażonych okolic górskich (góry dosięgają tam wysokości 1000 do 1200 m.).

* * *

Niezadługo, prawdopodobnie w styczniu, a najpóźniej w lutym roku przyszłego odbędą się w kilku miastach województwa śląskiego ((jeśli nie we wszystkich gminach wogóle) wybory do rad miejskich i gminnych. W Katowicach, Tarn. Górach, w Żorach a ostatnio także w Mysłowicach urząd wojewódzki rozwiązał w ostatnich miesiącach tamtejsze rady gminne, wybrane jeszcze w r. 1919 pod bagnetami „czerwonego Kata“, jak berlińska komunistyczna „Rote Fahne“ swego czasu nazwała słusznie socjalistę Hörsinga ówczesnego dyrektora rządu pruskiego na G. Śląsku W miejsce ich wojewoda w porozumieniu z radą wojewódzką mianował komisaryczne rady miejskie, składające się w Katowicach z siedmiu radnych (5 Polaków i 2 Niemców), w innych miastach z pięciu radnych (4 Polaków i 1 Niemiec).

W skład kolegjum komisarycznej rady miejskiej w Katowicach w ostatnim czasie weszło czterech przedstawicieli gmin sąsiednich, ponieważ gminy te (Bogucice — Zawodzie, Załęże, Dąb i Brynów) niedawno oficyalnie przyłączono do miasta Katowic i rozwiązano tamtejsze rady gminne, tak, że komisaryczna rada miejska w Katowicach składa się obecnie z 11 członków, inne natomiast z 5 członków. Katowice z blisko 80000 mieszkańców osięgły w ten sposób liczbę 150 000 mieszkańców. Odnośne rady komisaryczne urzędować będą do czasu przeprowadzenia nowych wyborów komunalnych, w których jak śmiało przypuszczać można, wszędzie zwycięży element polski.

Aleksy Pająk.

Uczczenie pamięci poległych żołnierzy w Krakowie.

Uroczystość poświęcenia pomnika na grobie poległych żołnierzy.

W pierwszą rocznicę krwawej tragedji listopadowe odbyła się w Krakowie wielka manifestacja żałobna, która wypadła imponująco. Tłumy publiczności uczestniczące w uroczystościach świadczyły, że społeczeństwo krakowskie przejęło się żałobną chwilę, że zrozumiało hańbę, jaką okrył się prastary gród Jagiellonów i chce tę hańbę zmyć na wieki.

Kuluminacyjnym punktem uroczystości było poświęcenie pomnika na grobie poległych żołnierzy w dniu 6 listopada 1923 r. Uroczystość tą poprzedziło nabożeństwo żałobne w kościele Najśw. Marji Panny. Obszerną nawę wypełniły takie masy osób, że dla braku miejsca wewnątrz świątyni stały jeszcze długie szeregi wiernych przed każdem wejściem. Na środku presbiterjum ustawiono katafalk w otoczeniu setek gorejących świec. Po obu stronach katafalku pełniły wartę honorową ułani z dobytemi szablami a na przodzie stanęło dwóch ułanów księcia Józefa z niezabliźnionemi jeszcze ranami. Dookoła katafalgu stanęły delegacje cechów i stowarzyszeń krakowskich ze sztandarami, młodzież szkolna weterani z r. 1863. W stalach zajęli miejsce reprezentanci władz, wojska, uniwesytetu itp., za katafalkiem najbliższa rodzina zmarłych, korpus oficerski załogi krakowskiej, delegacje żołnierskie i delegacje młodzieży uniwersyteckiej i szkolnej. Po nabożeństwie Duchowieństwo odprawiło przy katafalku modły żałobne.

W czasie nabożeństwa wszystkie sklepy w mieście były zamknięte.

Po skończonem nabożeństwie studenci Uniwersytetu Jag. uformowali przed kościołem pochód, który ruszył ulicami ku cmentarzowi. Na czele pochodu niesiono wieniec z białemi szarfami z napisem „Bohaterskim ułanom — młodzież“. Porządku na cmentarzu i na ulicach pilnowała policja państwowa.

Pomnik poległych na cmentarzu zbudowany z kamienia ciosanego, przedstawia się bardzo okazale.

Na fasadzie pomnika widnieje napis: **„Przechodniu powiedz Ojczyźnie, że wierni jej prawu, tu spoczywają“.** Grobowiec stanął wśród kwiatów i wieńców, ofiarowanych przez delegacje wojskowe, instytucje, organizacje społeczne, rodziny zmarłych itp. W chwili wejścia na cmentarz przedstawicieli władz cywilnych i wojskowych rozbrzmiały fanfary 8 p. ułanów, poczem kapelan załogi krakowskiej ks. generał Niezgoda w asyście dwóch kapelanów wystąpił na grobowiec, a po odmówieniu modlitw, dokonał ceremonji poświęcenia pomnika. Po poświęceniu ks. generał Niezgoda wygłosił wzruszające przemówienie. Następnie przemawiał generał Kuliński, poczem popłynęły dźwięki pieśni „Beata Mortui“.

Ostatnim z mówców był znany literat K. H. Rostworowski. Kiedy pod koniec swej mowy Rostworowski wyraził życzenie, aby słowa podpor. Zagórowskiego, który powiedział „Niech żyje Polska“, gdy skrwawiony i żgany bagnetem leżał na bruku, zostały testamentem dla żyjących, wtedy wzruszenie tłumu nie miało granic. Skończył piękną swą mowę słowami: **Niech ustaną skargi na rządy; my wierzymy w tę Polskę — bosą, nagą, bez dachu nędznicę, bo jest to wspólna nam wszystkim Matka, której urodzi się wspólne bogactwo.**

Po przemówieniu p. Rostworowskiego tłumy publiczności zaintonowały „Boże coś Polskę“. Uroczystość zakończyła defilada wojsk.

Wielka Akademja Poselska

odbędzie się

w Grudziądzu, w niedzielę, dnia 15 listopada o godzinie 5-tej po południu w hotelu pod „Złotym Lwem“.

Przemawiać będą pp. 1. poseł Kwiatkowski ze Śląska Górnego na temat **spraw gospodarczo-finansowych**; 2. poseł Harasz z Łodzi o sprawach **robotniczo-socjalnych**; 3. wicemarszałek **Gdyk** o sprawach **polityki wewnętrznej i zewnętrznej**; 4. poseł **Czerniewski** o zagadnieniach parlamentarnych i stosunku Chrześć. Dem. wobec Rządu.

Karty wstępu (dobrowolne datki) wydaje się każdego dnia w Sekretarjacie, Rynek 15 I. w czasie od godziny 9 — 1 przedpoł. i od 3 — 6 popoł. oraz 1/2 godziny przed rozpoczęciem Akademji u wejścia na salę.

Dobrowolne datki przeznacza się na bezrobotnych.

Tak brzmi niedzielny program. Godzi się nie wątpić, że salę zapełnią słuchacze po brzegi, chcąc dowiedzieć się bezpośrednio o tem, co zdziałała i jak nadal działać będzie Chrześć. Demokracja

Z ruchu Chrześc. Demokracji.

CHEŁMŻA. W niedzielę, dnia 2-go listopada r. b. odbył się u nas z inicjatywy Chrześc. Dem. wielki wiec w sali „Villa Nowa“, która była po brzegi przepełniona wiecownikami. Przewodnictwo wiecu objął na życzenie ogółu kol. Grabowski. Na ławników uproszono pp. Kymańskiego i Zyblewskiego, do pióra powołano p. Nowakowskiego.

Pierwszy referat o sytuacji polityczno-parlamentarnej; jaka się wytworzyła w ostatnich dniach, wygłosił poseł Siecióski. Mamy poważne zastrzeżenia co do osoby ministra Skrzyńskiego, który w Genewie nie wykazał wielkich zdolności, bo nie odparł zaraz z miejsca zachcianek Mac Donalda oddania Niemcom Śląska i Pomorza, a sprawy nasze ściśle wewnętrzne, jak utworzenie uniwersytetu ukraińskiego i niemieckich „beiratów“ — niepotrzebnie wywlókł przed forum międzynarodowe. Również na działalność ministra Darowskiego patrzymy dziś krytycznie. Jednak nie pora na zupełną zmianę Rządu! Na rozwiązanie Sejmu musimy się zgodzić, o ile inne stronnictwa zgodzą się na zmianę ordynacji wyborczej w kwestji uwzględnienia interesów państwowych.

Przechodząc do omówienia sytuacji gospodarczej kraju, mówca odczytuje zebranym zgłoszone przez Klub nagłe wnioski do Rządu o obniżenie podatków obrotowy[illegible]

Żądania robotników grudziądzkich.

Wczoraj odbył się w Bazarze wielki wiec robotniczy, przy szczelne zapełnionej sali.

Wielka bieda zgromadziła olbrzymie rzesze robotników. Mimo to nastrój wiecu był bardzo podniosły i poważny.

Zawdzięczać to należy w znacznej mierze prezesom i sekretarzom obydwóch związków zawodowych, **którzy w zupełności uzgodnili swoje postulaty; dobro robotnika postawili ponad interes partji.**

Sekretarze związkowi pp. Statkiewicz i Nowak rzeczowo i z drobiazgową dokładnością za pomocą cyfr i konkretnych danych zobrazowali obecne nad wyraz ciężkie położenie robotnika.

Do prawdy, każdy uczciwy człowiek musi przyznać, że 13% dokładka, która została robotnikom przyznana wyrokiem Komisji Rozjemczej, powinna być bezwzglednie przez pracodawców zatwierdzona.

Uchwała wiecu zupełnie solidarnie i zgodnie orzekła, że o ile by pracodawcy nie uwzględnili wyroku Komisji Rozjemczej orzekującej 13% podwyżkę, robotnicy **zniewoleni nędzą zmuszeni będą do porzucenia pracy.**

Na zakończenie uchwalono następującą rezolucję:

1. Zważywszy na ciągle wzrastającą, a niczem nieusprawiedliwioną drożyznę, która uniemożliwia wyżycie najszerszym warstwom społeczenym — wzywamy wszystkich robotników do solidarnej postawy celem wywalczenia sobie takiego zarobku, któryby gwarantował nam nasz byt; natomiast Sejm i Rząd wzywamy, aby wobec niewystarczającego ustawodawstwa odnośnie do zwalczania drożyzny powołał do życia nadzwyczajny Trybunał, któryby wszelkie nadużycia ostro karał.

2. Zważywszy, że mamy w Państwie masę ludzi będących bez pracy, — co doprowadzić może do ostateczności, — zebrani zwracają uwagę na ten anormalny stan, miarodajnym czynnikom i wzywają tak Sejm jak i Rząd, aby **sprawę bezrobocia przez podjecie koniecznych robót państwowych i komunaln. jak najspiesznie**j **rozwiązano.**

3. Uznając akcję premjera Grabskiego w kierunku zamknięcia granic dla wywozu zboża, sprzeciwiamy się wszelkim zakusom ze strony sfer zdążających do wolnego handlu zbożem.

4. Stwierdzamy, że ostatni wyrok Komisji Rozjemczej przyznający nam podwyżkę 13% absolutnie nam nie jest wystarczający, wobec czego wzywamy Kierownictwo Związków Zawodowych do zerwania układów zarobkowych opartych na taryfach centralnych t. j. dla wszystkich zawodów wspólnie obliczonych, natomiast przystąpić należy do zawierania taryf dla poszczególnych zawodów.

5. Na wypadek odrzucenia ze strony pracodawców uchwały Komisji Rozjemczej, przyznającej 1% dokładkę, odpowiedzieć należy powszechnym strajkiem.

Tak brzmią uchwały, takim był przebieg wiecu.

Nie wątpimy ani na chwilę, że pracodawcy przyjmą wyrok i na tę dopłatę się zgodzą, dopłatę, która jest więcej niż skromną.

słowych, zniesienie powojennych świadectw handlowych i przemysłowych jednocześnie itd.

Jako drugi zabrał głos kol. redaktor **Teska** z Bydgoszczy, który wskazał w swem przemówieniu na niektóre niedomagania w administracji państwowej, zwłaszcza na Kresach wschodnich. Ale i u nas system urzędowania należałoby zmienić i uprościć, a oszczędzonoby wiele. Porównując stosunki dzisiejsze z sytuacją przed rokiem, stwierdza referent, iż nie możemy nie uznać wielkiego dzieła ministra **G r a b s k i e g o**. Wierzymy w czystość intencji tego Rządu, dlatego go popieramy. I w życiu publicznym musimy żądać zawsze i wszędzie, aby plwanie na siebie ustało.

Z kolei omawiał sprawy budżetowe poseł **Nowicki**, oraz stosunek naszej partji wobec poszczególnych odłamów mniejszości narodowych.

Przystąpiono do uchwalenia rezolucji, którą uzasadniał p. Nowakowski.

W dyskusji nad referatami przemawiali pp. Łukomiak, Nehring, Suleika, Cymek i Karaszewski, którzy wytaczali swoje żale mniej lub więcej słuszne. Rezolucję przyjęto jednogłośnie, która jest następująca:

„Zgromadzeni na wiecu Chrześcijańskiego Narodowego Stronnictwa Pracy obywatele miasta Chełmży pochwalają w zupełności umiarkowaną politykę klubu parlamentarnego Demokracji Chrześcijańskiej i wyrażają posłom swoim uznanie za ich dotychczasową działalność.

Wiecownicy domagają się od swoich posłów, aby starali się u Rządu przedewszystkiem o zmianę zbyt ostrych a po części niesprawiedliwych przepisów podatkowych, by przez to zapobiedz wzrostowi drożyzny i zabijaniu krajowej wytwórczości. W ten sposób uda się położyć tamę bezrobociu i emigracji najlepszych sił roboczych za granicę.

Nie wyzbywając się prawa krytyki wobec poszczególnych ministrów i różnych zarządzeń, uważamy w chwili obecnej wywołanie przesilenia gabinetowego za szkodliwe dla Państwa.

Mamy zaufanie do premjera Grabskiego i wierzymy, że tak jak potrafił uzdrowić naszą walutę, potrafi teraz naprawić to co jeszcze jest złem — ożywić stosunki gospodarcze, a głównie podnieść nasz stan średni.

Dodatkowe rezolucje, przyjęto po bardzo ożywionej dyskusji, w której zabierali głos przedstawiciele wszystkich warstw, a różnych zabarwień, od umiarkowanych

wstrzymania egzekucji podatkowych

i natychmiastowego wysłania do Chełmży osobnej komisji — złożonej z fachowców — która zbada na miejscu, czy wymiar podatków nie jest za wysoki.

Rychłego zdania sprawy ze stanu kasy Komitetu, który miał się zająć wystawieniem pomnika dla poległych w walce z oddziałem Rossbacha bohaterów, zaopatrzenie biedy cierpiących rodzin po powstańcach i wydalenie z granic Państwa tego niemca, który wtedy ostrzeliwał miasto z armat.

o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia rozciągnięcia opieki nietylko na umysłowych pracowników. ale także na robotników sezonowych itd.

Ponieważ duże rozgoryczenie w masach wywołuje zawarcie kontraktów rolnych przez panów (obszarników) apelują zebrani na wiecu Ch. D. do ich sumienia obywatelskiego, aby ludu ciężko pracującego nie krzywdzili. —

*

PRZYCZNO. Dnia 1-go listopada br. odbył się u nas zaraz po nabożeństwie **w i e c**, który zagaił kol. Zgliniacki z Grzybna i zarazem wygłosił referat o obecnem położeniu politycznem, oraz szeroko omówił zgubny dla szerokich mas pracujących program socjalistyczny. W końcu apelował do zebranych, aby ruchowi socjalistycznemu, który na Pomorzu zamierza się zagnieździć, się przeciwstawili, natomiast żeby [illegible] pod sztandarem Ch. Dem. i Ch. Z. Z.

W dyskusji nad referatem wywiązała się obszerna dyskusja, w której udział brali tut. robotnicy, żaląc się na niskie [illegible] koło po ponownem przy- [illegible]

O b e c n y.

Wiadomości bieżące.

Kalendarz: Wtorek Marcina bisk. Wschód słońca 7.16 zachód 4.11. Wschód księżyca 4.48. zachód 6.37.

—** **Ile zarabiają zecerzy w Niemczech?** Ostatni numer „Danziger Neuesten Nachrichten" donosi, że w Niemczech zażegnany został strejk zecerów dzięki orzeczeniu ministerstwa pracy, które orzekło, że płaca tygodniowo wynosić ma 40 mk. niem. czyli 48 zł. według ostatniego kursu.

Orzeczenie ministerstwa było **przymusowe i tak zecerzy jak i pracodawcy** — jak przed wyrokiem oświadczyli — mu się poddali.

U nas w Grudziądzu, podstawowa płaca na tydzień wynosi 50,24 zł. do których dochodzą dla starszych i specjalistów dodatki od 10—25% i —panuje strejk.

A robotnicy nasi byliby szczęśliwi, gdyby zarabiali choć 30 zł. nna tydzień.

— ** **Z kancelarji Teatru Miejskiego donoszą nam,** że w dzisiejszem przepstawieniu „Dzwonów z Corneville", weźmie już udział p. Tadeusz Laskowski, który przez dłuższy czas chorował.

—** **Jutrzejszy koncert** p. Anny **Kalinowskiej** o przepięknym programie śpiewnym, przypominamy.

Występ ten, któremu towarzyszyć będzie na fortepianie p. prof. Tomaszewski, odbędzie się o 8 wiecz. w hotelu pod Złotym Lwem.

—** **„Wszechpolski Przegląd Kupiecki"** zapowiedziany przez redakcję na 10 bm., z powodu strejku zecerów w terminie nie wyjdzie.

— ** **Komitet miłośników Sceny Polskiej w Grudziądzu** zawiadamia wszystkich członków, że w środę 12. listopada odbędzie się zebranie o godz. 6 wiecz. w Klubie Obywatelskim.

Prezes
Szczerbicki.

—** **Wieczorek familijny** który odbył się w sobotę wieczorem w hotelu pod „Złotym Lwem", urządzony był staraniem „Koło Panien" przy Tow. Czyt. dla Kobiet.

—** **Wielka loterja fantowa** na rzecz Tygodnia Akademickiego — Odbywa się codziennie od 4-7 wieczorem na sali Hotelu Warszawskiego. Niska cena biletów przy równoczesnej wysokiej wartości wygranej powinny stać się zachętą do licznego udziału. Główne wygrane są: dwa samochody, koń, powóz i t. p.

—** **Sprawozdanie kasowe z obchodu Sienkiewiczowskiego,** który się odbył w dniu 1. XI. 1924 r.

Dochód: Wstępne 273,50 zł. Dobrowolne datki, sprzedaż programów i podobizn Sienkiewicza 277,43 zł. Zebrane na zebraniu Tow. Czytelni dla Kobiet 26,00 zł. razem 576,43 zł.

Rozchód: Żałobne nabożeństwo, druki, raklama 129,50 złotych.

Pozostaje czysty dochód 447,43 zł.

Składając publiczne sprawozdanie z dochodów i rozchodów Komitet poczuwa się do miłego obowiązku złożenia uprzejmego podziękowania tym wszystkim, którzy przyczynili się do urządzenia uroczystości Sienkiewiczowskiej.

(—) Augustyński
przewodniczący

(—) Śliwa
skarbnik

— ** **Nie zostawiać pojazdu bez opieki!** Wczoraj w godzinach popołudniowych zdarzył się wypadek który mógł pociągnąć za sobą bardzo nieszczęśliwe skutki. Mianowicie pozostawione bez dozoru konie wraz z furmanką na ul. Sienkiewicza spłoszyły się na widok przejeżdżającego samochodu i poczęły gnać na oślep przez ulicę Mickiewicza i Młyńską. W jakiem niebezpieczeństwie życia znaleźli się wówczas przechodnie i dzieci bawiące się na jezdni łatwo sobie wyobrazić. Rozjuszone konie zatrzymały się dopiero wówczas kiedy zawadziły z całym rozmachem o drzewo, niszcząc furmankę zupełnie

—** **Echa ostatnich wielkich kradzieży w naszem mieście.** W związku z ostatniemi śmiałemi kradzieżami dokonanemi w fabryce Herzfelda i Victoriusa oraz w browarze kuntersztyńskim władze śledcze ustaliły że kradzieże te popełniała szeroko i dobrze zorganizowana szajka złodzieji — fachowców. Dzięki energicznym dochodzeniom udało się policji naszej, aresztować dotychczas z owej szajki 6 osób. Dalsze śledztwo w toku.

—** **Z kroniki policyjnej.** W ciągu ostatniej doby aresztowano w naszem mieście 1 osobę za kradzież Oprócz tego aresztowano pewnego „komiwojażera" warszawskiego z nazwiskiem D. który przyjechawszy onegdaj na „wywczasy" do Grudziądza, rozpoczął w niedzielę odwiedzanie rozmaitych knajp zakończone awanturami z pobiciem.

—** **Tajemniczy topielec w Wiśle.** Wczoraj w południe, znaleziono na lewym brzegu Wisły, nie daleko mostu kolejowego, nieznanego i nagiego topielca płci żeńskiej, wyrzuconego na piasek przez fale rzeki. Ciało nieszczęsiwej ofiary było bardzo zniekształcone wskutek ocierania się o kamienie w łożysku rzeki i przez ryby. Nadmiernie opuchnięcie wskazywało na dłuższe przebywanie w wodzie. W sprawie tej rozpoczęto energiczne dochodzenia.

Ruch towarzystw.

—(rt) **Zarząd Towarzystwa Powstańców i Wojaków w Grudziądzu** podaje do wiadomości, że w sobotę dnia 15 bm odbędzie się w sali Bazaru przy ul. Moniuszki o godz. 6-ej wiecz. Zebranie Konstytucyjne **Kasy Pożyczkowo-Oszczędnościowej** Powstańców i Wojaków w Grudziądzu według następującego programu:

1. Zagajenie i wyjaśnienie celów Kasy. 2. Przyjęcie statutu i uchwalenie wysokości udziałów. 3. Uchwalenie Regulaminu dla Zarządu. 4. Wybór Rady Nadzorczej i Zarządu. 5. Deklarowanie udziałów i sprawa rejestracji Banku. 6. Wolne wnioski i głosy. 7. Zakończenie.

Na zebranie to mają prawo wstępu wszyscy członkowie Towarzystwa Powstańców i Wojaków, a przedewszystkiem ci, którzy zadeklarowali już swe udziały.

Osoby prawne i udziałowcy, którzy na zebranie to przybyć nie mogą, wystawiają swym pełnomocnikom odpowiednie plenipotencje.

Za Zarzad:

(—) Poraziński
Sekretarz.

(—) Kalwary
Prezes

Sprawy społeczno-gospodarcze.

— **Ważne dla rolników.** Na skutek pisma Dowództwa Okręgu Korpusu VIII z dnia 24. 10. b. r. l. dz. 21432/Og. Nat. podaję do wiadomości zainteresowanych, że Ministerstwo Spraw Wojskowych zezwoliło na wypożyczenie koni taborowych z uprzężą przy tegorocznych jesiennych robotach polnych na Pomorzu.

Konie typu taborowego (z 15 pap. w Grudziądzu 40 koni i z 8 pac. w Toruniu 20 koni) mogą być wypożyezane rolnikom za okazaniem zaświadczenia Pomorskiego Towarzystwa Rolniczego w Toruniu.

Warunki dla wypożyczających są następujące: oprócz wyżywienia pary koni (12 kg. owsa i 16 kg. siana) i utrzymania żołnierza użytkujący ma opłacać za używanie koni za każdy dzień roboczy po 5 złotych dziennie do pułku, z którego konie zostały wypożyczone. W dnie świąteczne utrzymanie koni i ludzi obowiązuje wypożyczającego bez żadnego wynagrodzenia. Warunki wypożyczenia uprzęży są następujące:

1. Uprząż będzie przed oddaniem, komisyjnie i protokólarnie obejrzana co do stanu użyteczności, mocy wyglądu, etc. oraz oszacowana.

2. Odpowiedzialność materjalną za ewtl. zniszczenie przyjmuje na siebie korzystający z pomocy.

3. Przy zwrocie uprzęży takowa będzie komisyjnie przyjmowaną i przy ewent. stwierdzeniu braku lub zniszczenia będzie żądane uzupełnienie.

4. Na poczet zabezpieczenia winien petent złożyć 25% sumy szacunkowej, która będzie zwrócona przy zwrocie uprzęrzy ewentualnie zużyta na remont i uzupełnienie uprzęży zniszczonej.

Za Wojewodę. (—) Stoeawski.

Giełda pieniężna.

Warszawa, dnia 10. 11.

10-ta godzina przedpołudniem.

Dolary Stanów Zjedn.	5,16	złp.
Floreny holenderskie	206,50	„
Franki belgijskie	24,88	„
Franki francuskie	27.77	„
Franki szwajcarskie	99,50	„
Funty angielskie	23,77	„
Korony austryjackie	7,28	„
Korony czeskie	15.41	„
Liry włoskie	22.19	„
Korony norwejskie	74.48	„
Korony duńskie	87.76	„
Korony szwedzkie	137.56	„
Dolary kanadyjskie	5,00	„

Drukarnia Pomorska Tow. Akc. Grudziądz.
Redaktor odpowiedzialny: Konstanty Dąbkowski.

W niedzielę, dnia 9. 11. 24 r., zasnął w Bogu, opatrzony Sakramentami Św. w klasztorku św. Józefa w Pelplinie, mój drogi syn, nasz kochany brat i szwagier

ś. p.

Kazimierz Heese

W imieniu stroskanej matki i rodziny

Teodorostwo Czarnowscy

Rutno, dnia 9-go listopada 1924 r.

Eksportacja zwłok odbędzie się w czwartek, dnia 13 bm. o godz. 10 przed poł. z klasztorku św. Józefa do kościoła parafialnego w Pelplinie. Następnie po nabożeństwie żałobnem złożenie zwłok na cmentarzu w Pelplinie.

Osobnych uwiadomień nie wysyła się. (2274

KORZYSTNE KUPNO

WĘGIEL Ia

kostka orzech I. gruby

za ctr. 2 zł.

loko skład i franko dom oddaje

HIPOLIT KOTLIŃSKI

Skład żelaza i sprzętów kuchennych

Mickiewicza 24 GRUDZIĄDZ Mickiewicza 24

Venzke & Duday, Grudziądz

Fabryka i biura przy dworcu towarowym. Telefon 88

Fabryka papy dachowej

Destylacja smoły **Materjały budowlane**

Polecamy pod przystępnemi warunkami: (2073

Tekturę asfaltową	Dziegieć	Wapno w kawałkach
Asfaltową tekturę izol	Olej motorowy	Trzcina do sufitów
Smołę węglową dest.	Naftalina	Cegły ogniotrwałe
Asfaltowy lepnik dest.	Cement portlandzki	Płyty posadzkowe glazurowane
Karbolineum czysty olej wytw. oliwy	Gips sztukatorski i murarski	Złoby glinkowe glaz.

Hotel Kellasa

W czwartek, dnia 13 b. m.

pierwsze kiszki z kapustą

O liczny udział uprasza 2299

J. Kellas.

Wielki świętomarciński

jarmark

na konie i bydło

odbędzie się w Łasinie

w czwartek, dnia 13 listopada 1924 r.

Magistrat

2291 (—) Tompczyński.

Hezadont

pasta i eliksir chronią jamę ustną i zęby od zakażenia

Miaflor

krem i puder ściśle hygieniczne

Wystrzegać się falsyfikatów! 1947

HENRYK ŻAK - POZNAŃ

Fabryka perfum i kosmetyków

Warsztat nowej budowy i reparacji

WAG

ROMAN FABISZ

GRUDZIĄDZ

Trynkowa 13 Trynkowa 13

Prywatny

książkowy

przyjm. do domu wszelkie prace wchodzące w zakres książkowości ameryk. oraz zestawienie bilansu. Łaskawe zgłoszenie do Głosu Głosu Pom. pod 2290.

Uczciwej, czystej, dobrej rodziny dziewczynki do lat 16 12612

do dziecka

dochodzącej poszukuje natychmiast. Zgłoszenia od 1–2 i 6–7 zaras. Bielicki, ul. Kościuszki 28, II piętro, na lewo.

FREBLANKA

z kilkoletnią praktyką **poszukuje posady** na przychodnię. Zgł. do Głosu P. pod 12611.

Slekacze do buraków

Wirówki

Płuczki do kartofli

Sortowniczki do kartofli

Mlocarnie sztyftowe

Mlocarnie szerokobijące

2255 **Göpel etc.**

L. HEYME GRUDZIĄDZ

Kwiatowa 4. Telefon 205

Plac 23 Stycznia nr. 23. **Jakobsen.**

ZĘBY

i plomby od 2,— zł. począwszy w pierwszorzędnem wykonaniu **na odpłatę**

Polecamy detalicznie **codziennie świeże:**

mleko, masło Ia

śmietanę bitą

śmietankę do kawy

Ser **pełnotłusty tylżycki i limburski** 2092

Na życzenie dostawa do domu.

Pomorska Mleczarnia Parowa

Groblowa 22, podwórze Telefon nr. 67

Torunska 18 BAGATELA Torunska 18

We wtorek, dnia 11 listopada począwszy od godz. 7-mej

Pierwsze kiszki z kapustą i nogi wieprzowe

2 orkiestry. **Występy wszelkich sił artystycznych.**

O liczny udział uprasza się

Ceny zniżone. Ceny zniżone

Stolarzy

na meble, tylko siły pierwszorzędne poszukuje na stałe zatrudnienie

G. HABERMANN

Bydgoszcz,

Unji lubelskiej 9|11 (2142

Potrzebna 2267

bufetowa

do restauracji

Wielkopolanka

Plac 23 Stycznia 24.

Sprzedaże

Na sprzedaż:

łóżko z materacem,

stolik nocny,

piec żelazny

Ogrodowa 8, II p. lewo

Piecyk gazowy

i trzewiki damskie

wielkość 36 na sprzedaż

Sobieskiego 14, III p. pr.

WYŻEŁ

(polowiec) rasy **pierwszorzędnej** tanio **na** sprzedaż. Gładykowski ul. Lipowa 51. (1261

Na sprzedaż:

sypialnia biała

garnitur klub.

biurko damskie

ul. Radzyńska 18a, II p.

---

3 pary wysok. noszonych

trzewików damskich

na sprzedaż

Groblowa 22/24, I l.

Gołębie

pocztowe

11 sztuk, tanio na sprzed. Oferty do Głosu Pomorskiego pod 12609.

Na sprzedaż:

kompletna jadalnia

krzesła skórką wybite

Forteczna 15 I p., pr.

M strz. stolarski.

Różne

POKÓJ

do wynajęcia

Słowackiego 2, II p. l.

Obiady

smaczne i obfite, kuchnia polska, dla inteligencji po 75 gr. poleca Kościuszki 5, II p. lewo

---

BANK LUDOWY

Tel. 421. Sp. z odpowiedzialn. nieogr. **Założony w roku 1890** Tel. 421

GRUDZIĄDZ, ul. Józ. Wybickiego 21.

Załatwia zlecenia bankowe, Przyjmuje wkładki oszczędn. i oprocentowuje wedł. umowy

Zakupuje i sprzedaje

waluty zagraniczne, złote, srebrne i papierowe.

Udziela pożyczek:

na weksle — na podkład złota i srebra i w rachunku bieżącym.

-(237 A

NOWOOTWARCIE!

Niniejszem podaje P. T. Publiczności i wszystkim miłośnikom muzyki do łask. wiadomości, że otworzyłem

w Grudziądzu przy ul. Groblowej 4

FILJĘ

BYDGOSKIEJ FABRYKI FORTEPIANÓW

oraz hurtownię **planin, skrzydeł, harmonium i fortepianów artystycznych**

Równocześnie polecam P. T. mój bogato zaopatrzony magazyn **własnych** jakoteż wszelkich światowych fabrykatów j. t.

Bechstein, Blüthner, Feurych, Steinway, Sons, Niendorf, Zimmermann itp oraz **harmonium** stale na składzie.

Wykonujemy również pod gwarancją wszelkie w zakres wchodzące reperacje i strojenia fortepianów przez siły pierwszorzędne.

Z poważaniem

B. Sommerfeld

Grudziądz - Bydgoszcz

POCZTOWA KASA OSZCZĘDNOŚCI

w Warszawie ul. Jasna 9.

oraz

Oddziały w Poznaniu, Krakowie i Katowicach

z dniem 1. listopada b. r.

Przyjmują do inkasa weksle, listy przewozowe i inne dokumenty.

Do inkasa z protestem przyjmowane są wyłącznie weksle wystawione na miejscowości posiadające stałego notarjusza

---

Szmaty

przeprane do czyszczenia maszyn **kupuje** w mniejszych i większych ilościach

Drukarnia Pomorska